

Józef W r o c e ń s k i SCJ, *Rola i zadania prezbiterium w życiu Kościoła partykularnego*, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej 1998, ss. 373.

Ukazanie się tej monografii należy odnotować z wielką satysfakcją z kilku powodów. W światowej literaturze kanonistyczno-historycznej nie ma zbyt wiele opracowań dotyczących tego tematu. W kanonistyce polskiej tak ujęty problem pojawił się pierwszy raz. Rola i zadania prezbiterium w Kościele partykularnym były komentowane przez kanonistów tylko przy okazji omawiania kolegialności biskupów lub dla wskazania genezy takich instytucji, jak rada kapłańska czy kapituła katedralna. Katalizatorem dla Autora przy opracowaniu tej monografii było odkrycie i dowartościowanie przez Sobór Watykański II nowotestamentalnej rzeczywistości prezbiterium, tak bardzo obecnego i ważnego w pierwszych wiekach chrześcijaństwa. Pozycja prawna prezbiterium, począwszy od IV wieku, podlegała procesowi stopniowego zanikania, aż do zapomnienia – i to do tego stopnia, że termin „prezbiterium” służył przed Soborem do określenia części budynku kościoła przeznaczonego dla duchownych.

Sobór określił prezbiterium jako zespół, wspólnotę wszystkich prezbiterów danego Kościoła partykularnego, którzy złączeni z biskupem i pod jego władzą uczestniczą w pasterzowaniu części Ludu Bożego. To dowartościowanie roli i znaczenia prezbiterium, a także chrysto- i eklezjocentryczne ujęcie kapłaństwa dokonane przez Sobór, miało wpływać na intensyfikację apostołskiej posługi na poziomie Kościoła partykularnego. Znacząca i konsekwentna nauka Soboru na temat prezbiterium nie uniknęła pewnych niejasności czy też tzw. kwestii otwartych, które dały początek różnym interpretacjom, zwłaszcza problemu kolegialności w Kościele partykularnym, członkostwa prezbiterium i jego roli czy też sprawy natury głosu poszczególnych organów konsultacyjnych w diecezji. Gruntowne opracowanie tematu przez Autora, oparte na źródłach (dokumenty Soboru Watykańskiego II, schematy soborowe, posoborowe prawodawstwo kościelne), pozwala na szczegółowe śledzenie procesu ewolucji norm i krystalizacji instytucji prawnych związanych z prezbiterium. Dogłębna analiza źródeł pozwoliła Autorowi ukazać fundamentalne zasady odnoszące się do relacji pomiędzy biskupem i prezbiterami. Należą do nich: wspólne uczestnictwo biskupów i prezbiterów w kapłańskiej misji Chrystusa, wspólnota hierarchiczna, konieczność współpracy i podtrzymywanie dialogu między biskupem a prezbiterami w kwestiach duszpasterskich Kościoła lokalnego. Według obowiązujących przepisów prawnych prezbiterium nie stanowi fizycznie obecnej przy biskupie grupy kapłanów, ale oznacza partycypację w jego pasterskiej posłudze. Prezbiterium to nie tylko grupa osób, na których ciąży troska i odpowiedzialność duszpasterska, ale to również grupa osób, która ma prawo i obowiązek do wyrażania opinii, a także ma uprawnienie, w określonych przez prawodawcę wypadkach, do współdecydowania w wielu sprawach diecezjalnych.

Praca składa się z pięciu rozdziałów, z których dwa omawiają kwestię historycznej pozycji i roli prezbiterium. Autor, po ogólnym wprowadzeniu i omówieniu literatury w rozdziale pierwszym, na podstawie tekstów biblijnych i patrystycznych ukazuje pozycję i rolę prezbiterium w Kościele pierwotnym.

Rozdział II przedstawia dalszą historię prezbiterium i instytucje prawne, które uważane są za spadkobierców prezbiterium i nośników idei wspólnotowego działania prezbiterów aż do Soboru Watykańskiego II, takich jak synod diecezjalny i kapituła katedralna.

Na treść rozdziału trzeciego składają się reformatorskie prace ostatniego Soboru dotyczące udziału prezbiterów w kierowaniu Kościołem lokalnym, którego typową formą jest diecezja. W tym rozdziale ukazane są przyczyny utraty znaczenia starodawnych instytucji kapituły katedralnej i synodu diecezjalnego oraz geneza nowych sformułowań dotyczących prezbiterium.

W rozdziale czwartym został przedstawiony odnowiony obraz prezbiterium ukazany przez Sobór Watykański II, a także przez posoborowe i pokodeksowe prawodawstwo kościelne. Autor uwzględnił tu szeroko podbudowę teologiczną i wskazał aspekt kanoniczny prezbiterium, mający decydujący wpływ na jego aktualną pozycję i rolę w Kościele partykularnym.

Ostatni, piąty, rozdział poświęcony jest radzie kapłańskiej, która – zdaniem Autora – stała się instytucjonalnym wyrazem roli i znaczenia prezbiterium w Kościele partykularnym. Rada kapłańska, będąc instytucją nową w KPK/1983, w dużej mierze zastąpiła na szczeblu Kościoła partykularnego poprzednie instytucje związane z prezbiterium. Okres posoborowy był dla niej okresem eksperymentalnym, zwłaszcza gdy chodzi o zadania i kompetencje. Obecnie rada kapłańska jest obligatoryjnym organem kolegialnym w Kościele partykularnym.

Całość pracy zamyka podsumowanie i bibliografia.

Do tej wartościowej monografii, godnej, aby ją nabyć i koniecznie przeczytać, należy również odnieść się krytycznie. W rozdziale piątym, zatytułowanym „Rada Kapłańska według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku”, autor do rady kapłańskiej dołączył kolegium konsultorów, inną instytucję prawną mającą o wiele bogatszą, jeszcze przedkodeksową, tradycję sięgającą XIX w. (III Synod Plenarny w Baltimore 1884). Kolegium konsultorów nie jest częścią rady kapłańskiej. Jest całym innym organem, mającym inne kompetencje nie tylko konsultacyjne, ale i władcze, jest gwarantem ciągłości władzy w diecezji w sytuacjach nadzwyczajnych i może w wypadkach określonych przez prawo zastępować radę kapłańską oraz spełniać funkcje przewidziane dla niej przez prawo powszechne. Kolegium konsultorów z radą kapłańską łączy przede wszystkim to, iż konsultorzy są wybierani spośród rady kapłańskiej. Dlatego też uważam, że te dwa organy kolegialne zasługują na odrębne potraktowanie.

Ponadto Autor, omawiając zadania kolegium konsultorów, prawdopodobnie wzorował się na *Postanowieniach Konferencji Episkopatu Polski w sprawie Rad Kapłańskich i Kolegium Konsultorów z dnia 25 marca 1985 r.*, wymienia tylko zadania w sytuacji *sede plena* i *sede vacante*, a pomija kilka zadań wyznaczonych przez KPK dla konsultorów w sytuacji *sede impedita*.

To uchybienie w żadnym stopniu nie pomniejsza walorów zawartych w omawianej monografii. Bogata, dotąd nie znana i nie opracowana, problematyka tej książki, a także jasność przekazu pozwalają na to, aby do jej przeczytania zachęcać nie tylko studentów prawa, kanonistów, pracowników kurii i członków organów konsultacyjnych w diecezji, ale również wszystkich tych, których KPK określa mianem *sacerdos*.

Ks. Mirosław Sitarz